

coalitia 2009

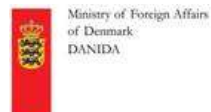
coalitia civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011

Raport Nr.1

18 aprilie - 1 mai 2011

Acest raport este realizat în cadrul proiectului „Monitorizarea mass-media în campania electorală”, cu susținerea financiară a Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi) și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei (DANIDA). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului referitor la comportamentul mass-media în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 18 aprilie – 19 iunie 2011

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul (național, quasi-național). *Justificare:* Este binecunoscut faptul că între numărul audienței și impactul mass-media asupra opiniei publice există o legătură directă: cu cât mai multă lume este expusă unui anumit mesaj, cu atât mai puternic este impactul acestuia asupra anumitor segmente ale societății.
- Limba difuzării (română și rusă). *Justificare:* Pe lângă mass-media în limba română au fost incluse și posturi/ziare în limba rusă, această limbă fiind utilizată nu doar de minoritățile de etnie rusă, dar și de alte etnii - bulgari, găgăuzi, ucraineni.

1.4 Lista mass media monitorizate:

Presa audiovizuală

Prime TV (Primele Știri, 21:00) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;

NIT TV (Curier, 20:00)– post privat, acoperire națională, difuzează în rusă și română;

Euro TV (Știri, 20:30) - post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în română;

Jurnal TV (Jurnalul orei 20:00) - post privat, difuzează prin satelit, în română și rusă

N4 (Obiectiv, 19:30) - post privat, acoperire regională, difuzează în limba română

Presa scrisă:

Adevărul (cotidian național, limba română, 5 apariții pe săptămână);

Timpul de dimineață (cotidian național, limba română, 5 apariții);

Moldova suverană (cotidian național, limba română, 4 apariții);

Nezavisimaia Moldova (cotidian național, limba rusă, 4 apariții);

Jurnal de Chișinău (bisăptămânal național, limba română, 2 apariții)

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al ziarelor și câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului de etică, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective; să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Obiectivitatea jurnalistică presupune o distincție clară între opinie și fapte, atât prin alegerea

unghiului de abordare, cât și prin detaliile furnizate. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul publicului la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate. În cazurile în care anumitor puncte de vedere li se oferă mai multă atenție decât altora, acestea devin proeminente și implicit afectează percepția publicului despre aceea ce se întâmplă în societate.

Limbaajul și imaginile utilizate: Jurnalismul responsabil presupune nu doar prezentarea veridică a faptelor, ci și utilizarea unui limbaaj corect și decent. Exagerările și limbaajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbaajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Implicarea în campania electorală

În cele 14 buletine de știri difuzate în perioada 18 aprilie – 1 mai 2011, Prime TV a inclus 38 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect. Majoritatea materialelor ce au avut tangență directă cu campania electorală s-au referit la înregistrarea candidaților la Consiliul Electoral de Circumscripție Chișinău, precum și la evenimentele de lansare în cursa electorală a concurenților.

Printre materialele cu caracter electoral indirect se numără cele care se referă la problema scutirii de TVA a noilor troleibuze aduse de la Minsk, punerea pe linie a acestora, acordarea ajutoarelor de Paști pentru persoanele în etate, inaugurarea de către actualul primar a unui teren de fotbal la un liceu din capitală, starea cimitirelor și a monumentelor de arhitectură, aducerea Focului Haric de la Ierusalim și participarea concurenților electorali la Slujba de Înviere.

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatice în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

Între 18 și 26 aprilie, subiectele cu caracter electoral nu au fost delimitate într-o rubrică specială, dar pe 27 aprilie apare semnalul video și sonor (bumper-ul „Electorală 2011”) care anunță începerea și încheierea rubricii „Electorală 2011”. Au existat însă și materiale cu caracter electoral indirect (titlurile sugerează că e vorba de subiecte electorale) care nu au fost incluse în această rubrică nici după apariția acesteia. De exemplu, în jurnalul din 28 aprilie, materialul intitulat „Pe ruta... electorală” (punerea pe linie a troleibuzelor noi) este difuzat în afara rubricii „Electorală 2011”.

Obiectivitate și imparțialitate

În perioada monitorizată, în știrile puse pe post de Prime TV nu au fost înregistrate abateri de la standardele profesionale și deontologice care ar fi dus la deformarea sau trunchierea informației puse la dispoziția publicului.

În unele știri (5 în total) se observă o anumită părtinire, determinată în mare parte de selectarea surselor intervievate. Candidatul PL, Dorin Chirtoacă, și candidata PD, Valentina Buliga, au fost favorizați în câte un material. În știrea cu titlul „Pomană electorală?”, pus pe post pe 18 aprilie (ora 21.18), despre acordarea ajutoarelor din partea Primăriei Chișinău, au fost incluse două vox-uri și ambele îl favorizează pe actual primar (persoanele sunt mulțumite că li se dau aceste ajutoare, iar una dintre ele spune: "Noi o să-l alegem și fără pachete..."), iar din imaginile prezentate vedem că o persoană invitată la eveniment îi oferă flori lui Chirtoacă. Într-un reportaj difuzat pe 28 aprilie (intitulat „De ziua... scutecele”), candidatul PD, Valentina Buliga, merge la o maternitate din capitală și distribuie pachete cu scutece, iar vox-urile din material favorizează concurentul electoral. Pe de altă parte, pe 30 aprilie (știrea 6), Prime TV difuzează un material despre situația din cimitirul „Sf. Lazăr” din Chișinău și pregătirea de Paștele Blajinilor. Cu titlul „Nepregătiți pentru Blajini”, acesta îl defavorizează într-o anumită măsură pe actualul primar, Dorin Chirtoacă. În reportaj se spune că în cimitir lipesc tomberoanele, iar reporterul afirmă că primarul „nu s-a arătat deranjat de gunoiul lăsat pe trotuar”, lăsând astfel să se întrevadă opinia personală față de subiectul abordat.

Prime TV a pus pe post și două materiale care defavorizează într-o oarecare măsură concurenții electorali din partea PL și PCRM prin faptul că evidențiază că în cadrul lansării în campanie, de emoție, concurenții „s-au bâlbâit” sau „au pierdut darul vorbirii”. De exemplu, pe 27 aprilie, știrea „Împreună... cu Chirtoacă” (nr. 2 în buletin), despre lansarea PL în cursa electorală, jurnalistul spune: „de emoții, unii candidați au pierdut darul vorbirii”. Iar pe 30 aprilie (știrea 4), în reportajul „Cu emoții, în campanie”, în lead se spune: „Cu bâlbe și emoții, în lupta pentru primării. Partidul Comunistilor i-a lansat în campania electorală pe cei 600 de candidați...” și se dau și declarațiile câtorva candidați emoționați. Or, prin acest unghi de abordare, telespectatorilor le este oferită informație care nu are relevanță căci nu se referă direct la platformele electorale ale acestora, iar candidații respectivi sunt puși în lumină nu tocmai bună.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În toate materialele electorale difuzate de Prime TV în perioada 18 aprilie – 1 mai a fost respectat principiul diversității și echilibrului surselor. În materialele legate de anumite controverse au fost citate toate părțile implicate în conflict.

Limbaajul și imaginile video utilizate

În perioada de raport, la Prime TV nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a limbajului discriminatoriu la adresa concurenților electorali, precum și a imaginilor capabile să deformeze realitățile.

Implicarea în campania electorală

În perioada 18 aprilie – 1 mai, postul de televiziune NIT s-a implicat activ în reflectarea subiectelor cu caracter electoral direct și indirect, difuzând în total 60 de știri relevante prezentei monitorizării. Dintre acestea, marea majoritate au vizat lansarea în campanie a reprezentanților Partidului Comuniștilor, atât în Chișinău cât și în afara capitalei, dar și diverse critici la adresa altor concurenți. NIT a avut multe știri cu conotație electorală în care PCRM este prezentat ca apărător al intereselor populației, singurul partid capabil să țină piept „politicilor dezastruoase” ale actualei guvernări, să scoată țara și capitala din sărăcie. Reprezentanții AIE apar ca „distrugători ai statalității, uzurpatori ai puterii de stat, inițiatori ai „fascismului economic” etc.

Toate știrile electorale cu caracter direct au pus accentul pe candidații PCRM, lui Igor Dodon, candidatul pentru Primăria Chișinău, fiindu-i alocat foarte multe spațiu. Astfel, într-un singur buletin de știri, din 21 aprilie, NIT a inclus trei materiale de la evenimentul de lansare în campanie în care au fost descrise cu lux de amănunte promisiunile electorale ale lui Dodon și a echipei de candidați pentru Consiliul municipal Chișinău. Volumul total al acestora a fost de aproximativ 17 minute (!). Acesta nu e un caz singular, de regulă materialele cu prezența reprezentanților PCRM fiind voluminoase, cu durata de aproximativ 4-5 minute. Astfel, se încalcă Regulamentul CEC privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova, potrivit căruia „Concurenții electorali participă în campania electorală pe bază de egalitate și sunt în drept să beneficieze de un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește acordarea timpilor de antenă și a **spatiului** (s.n.) în mijloacele de informare în masă”.

Imparțialitate și obiectivitate

Din totalul de 60 de știri puse pe post de NIT în perioada de referință, absoluta majoritate – 57 – au fost partizane. Toate știrile în care erau menționați reprezentanții partidelor care au înaintat candidați în alegeri reprezintă mostre de partizanat, de lipsă de obiectivitate. PCRM a fost vizat direct în 22 de știri, toate în context pozitiv sau neutru. Drept exemple de materiale care au favorizat PCRM servesc știrile despre lansarea lui Igor Dodon în campanie (21 aprilie), plecarea acestuia la Moscova de unde ar fi trebuit să revină cu resurse bancare pentru dezvoltarea infrastructurii capitalei (22 aprilie), prezentarea soluțiilor pentru

tineri de către Dodon (28 aprilie), înregistrarea candidatului PCRМ pentru primăria Bălți, campania de curățenie inițiată de comsomoliștii de la Bălți (22 aprilie) etc.

Mai multe știri cu caracter electoral indirect s-au referit la sesizarea Curții Constituționale de către comuniști cu privire la constituționalitatea adoptării de către AIE a bugetului de stat, dar și la contestarea de către Partidul Comuniștilor a pachetului de legi privind politica bugetar-fiscală, aprobat de Parlament la sfârșitul lunii martie. Pe post au fost puse și materiale despre participarea liderilor PCRМ la diverse evenimente (inclusiv la ceremonia de comemorare a victimelor avariei de la Cernobîl), conferințele de presă de către Vladimir Voronin la care se pune accentul pe diverse „pericole” în urma acțiunilor AIE, în cadrul cărora pe fundal apar de mai multe ori simbolistica PCRМ (secera și ciocanul alături de denumirea partidului, în două limbi). La 19 aprilie, NIT alocă foarte mult spațiu (în jur de 6 minute) știrii despre proiectul de lege elaborat de PCRМ cu privire la statutul de neutralitate al RM care, așa cum afirmă PCRМ, în ultimul timp este erodat de alianța aflată la guvernare. Pe fundal apar în imagine simbolurile PCRМ.

Atunci când știrile s-au referit la alți concurenți electorali, de obicei a fost vorba de informații critice, aceștia fiind menționați în context negativ de 44 de ori în total. Ei apar în știri de conflict, cum ar fi știrea privind acuzațiile PD la adresa PLDM (privind amenințarea unui primar PD cu moartea), acuzațiile PD împotriva PCRМ (privind implicarea candidatului PCRМ într-o bătaie cu un primar al PD), disputele dintre PLDM și PL („scandalul troleibuzelor”, acuzații de plagiat al sloganelor), precum și materiale despre „promisiunile goale” ale lui Chirtoacă, Filat etc. De notat că NIT a avut în perioada de referință o serie de materiale despre străzile din Chișinău, case de locuit fără acces la canalizare și apă potabilă, cu drumuri pline de noroi, despre unele promisiuni ale lui Chirtoacă care au rămas nerealizate etc.

Tendențiozitatea acestui post e evidentă atât din modul de selectare a subiectelor incluse în buletine, cât și din atitudinea reporterului. În general, buletinele de știri ale NIT sunt concepute astfel încât să convingă telespectatorii să susțină PCRМ în defavoarea celorlalți concurenți, în special a celor din AIE. În acest scop, jurnaliștii de la NIT recurg deseori la procedee străine jurnalismului: deturnarea mesajului, transferul de imagine, asociații false, comentarii și opinii neseperate de fapte.

Drept exemple pot servi știrile despre așa-zisa zisa strategie de descentralizare cu scopul de a reveni treptat la raioane. Prima știre se bazează pe declarațiile lui Vladimir Voronin făcute într-o conferință de presă (27 aprilie), potrivit căreia, AIE ar fi elaborat o strategie prin care se urmărește reducerea numărului de primării, școli și, ulterior, revenirea la județe. La subiect se revine în următoarele 2 zile, pe post fiind puse reportaje din sate, sondaje cu oamenii din oraș. Nici într-un material nu se oferă dreptul la replică reprezentanților AIE, și nici nu oferă opinii ale experților. Deși purtătorul de cuvânt al prim-ministrului a infirmat aceste informații într-o conferință de presă, NIT a ignorat a doua parte, pedalând pe ideea că ceea ce a declarat liderul PCRМ este adevărul absolut. Mai mult, prin modalitatea de prezentare a acestor știri, NIT perpetuează mesaje false, faptele fiind prezentate ca și împlinite, iar jurnaliștii făcând premoniții cu privire la soarta anumitor localități: „*Primăria urmează să fie desființată, părinții vor fi nevoiți să plece la muncă peste hotare, din moment ce vor fi lipsiți de serviciu, iar copiii vor trebui să facă cel puțin 10 km până la școala din*

satul vecin”. La subiect se revine pe parcursul mai multor zile, prezentând scenarii pesimiste, inspirate doar din spusele liderilor PCRМ: „*Sate șterse de pe harta țării: astfel consideră locuitorii celor mai mici sate care vor fi supuse descentralizării. În două din cele 4 localități ale comunei Hârjăuca optimizarea a fost resimțită: școlile au fost deja închise. Oamenii pleacă cu tot cu copii peste hotare sau își dau odraslele la internatul din Drochia*” informează NIT, fără a discuta cu experți, cu reprezentanți ai administrației locale sau raionale, care ar fi venit cu explicații de ce o școală cu 55 de elevi nu poate fi viabilă. Informația e confuză și din cauza că prima frază se referă la presupusa inițiativă de descentralizare, după care se vorbește deja despre închiderea unei școli, care, evident a fost închisă până la punerea în discuție a strategiei la care se referă reporterii.

O altă mostră de tendență iozitate este știrea din 29 aprilie, în care NIT anunță că fostul ministru al Justiției, Alexandru Tănase, ex-prim vicepreședintele PLDM, referindu-se la cauzele din care în Republica Moldova nu se implementează reformele, „a spus tranșant” că e din cauza „ca la noi liderul național este un hoț”. Or, din insertul care urmează este evident că Tănase, în timpul unui interviu pentru un post local de radio, a explicat în general fenomenele prezente în societate, folosind expresia „sport național” cu referire a corupție. „Noi am fi avut nevoie în Moldova de ceva similar, când în fruntea țării liderul național nu ar fi hoț, și nu ar fi venit la putere ca să-și umple buzunarele cu bani” afirmă Tănase. Astfel, reporterul atribuie sursei lucruri pe care aceasta nu le-a afirmat direct (mai mult detalii vedeți în studiul de caz n.2 din anexă). În condițiile în care sursele citate lasă să se înțeleagă anumite lucruri, reporterii ar trebui să menționeze clar acest lucru, fără a interpreta sau folosi expresii de genul „a spus tranșant”.

Un caz de deturnare a mesajului este știrea despre plățile efectuate de Primăria Chișinău pentru troleibuzele procurate din Belarus (27 aprilie). Știrea informează că plățile s-au efectuat prin intermediul unei firme din București, lăsând să se înțeleagă că bugetul ar fi fost prejudiciat din această cauză. Deși din documentul care apare pe ecran este clar că e vorba de un consorțiu din care fac parte o companie din Belarus și una din România, reporterul evită să menționeze acest lucru, repetând de mai multe ori mesajul că banii au fost transferați prin firma românească care a încasat comisioane.

De menționat că marea majoritate a știrilor NIT abundă de comentarii ale reporterilor, opiniile reporterilor fiind prezentate drept fapte. Astfel, se încalcă flagrant prevederile Art. 7 (b) al Codului audiovizualului potrivit cărora „pentru a asigura în cadrul emisiunilor informative ale radiodifuzorilor respectarea principiilor echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității, aceștia vor plasa fiecare știre astfel încât să nu fie deformat sensul realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri”.

Corectitudinea și echilibrul știrilor. Pluralismul de opinie

Același art. 7 (c) al Codului Audiovizualului prevede că în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict urmează să se respecte principiul de informare din mai multe surse. Or, din cele 42 de știri controversate de la NIT în care ar fi fost necesară o a doua opinie, doar 17 au prezentat părerea părților vizate. Celelalte materiale au prezentat o singură parte, de regulă PCRМ. Drept exemple pot servi știrile despre inițiativele PCRМ de a contesta la Curtea Constituțională actele adoptate de Parlament, știrile privind așa-zisa strategie de

decentralizare, știrile privind situația proastă a străzilor, „promisiunile goale ale lui Chirtoacă” etc. Totodată, în 32 de știri a lipsit pluralismul de opinie, deși ar fi fost necesar de citat mai multe surse, inclusiv experți, persoane direct vizate etc. pentru a face știrile mai explicite.

Limbajul și imaginile video utilizate

În materialele critice cu caracter electoral direct sau indirect ce vizează candidații partidelor parlamentare, altele decât PCRM, NIT recurge deseori la caricaturi, muzică, folosește imagini din arhivă, integrează imagini irelevante alături de texte care se referă la alte subiecte etc. Astfel, în știrea cu numărul 4 din buletinul din 18 aprilie, NIT îl prezintă pe Dorin Chirtoacă pe rol de prezentator al unei cunoscute emisiuni a primului canal din Rusia Câmpul minunilor (Поле Чудес) (vezi studiul de caz nr.1). Alte caricaturi îl prezintă pe Vlad Filat pictând harta Moldovei (în știrea despre așa-zisa descentralizare, 28 aprilie), pe Serafim Urechean cu mai mulți saci cu dolari în brațe (în știrea despre numirea acestuia în funcția de președinte al Curții de Conturi, 21 aprilie), pe Dorin Chirtoacă, a cărui figură substituie chipul lui Ștefan cel Mare pe bancnota de 100 de lei, pe care mai apare și imaginea unor ouă roșii (în știrea intitulată „Minciunile pascale ale lui Dorin Chirtoacă”, 19 aprilie), colajul care îi prezintă, îmbrățișați, pe premierul Vlad Filat și liderul transnistrean Igor Smirnov, îmbrăcați în treninguri (18 aprilie).

În unele cazuri se recurge la cântece, ale căror texte abundă de jargoane, de exemplu în materialul în care sunt prezentate fotografiile de la un presupus chef de la primărie. *„Chef de zile mari în biroul primarului Dorin Chirtoacă. Pe internet au apărut mai multe poze care demonstrează cu ce s-a ocupat edilul capitalei în una din zile în cei 4 ani de administrare a municipiului. În imaginile publicate Dorin Chirtoacă organizează un chef cu băutură și dansuri cu domnișoare. Autorul fotografiilor nu spune când a avut loc petrecerea însă lasă un comentariu în care se spune – citez: „Primarul organizează bairamuri în timp ce chișinăuienii, cei care l-au adus prin votul lor în funcția de primar, nu au cu ce-și plăti facturile. Ei bine, domnilor, iată că asta înseamnă pentru primar schimbarea până la capăt”. Urmăriți în continuare cum Dorin Chirtoacă administrează treburile capitalei din biroul sau”, se spune în intro-ul materialului. După care pe ecran se perindă un șir de fotografii, fundalul sonor reprezentând fragmente dintr-un cântec din care se distinge clar refrenul “Гуляй, братва” (Să chefuim, golanilor).*

În acest fel se încalcă din nou Codul Audiovizualului care nu permite „deformarea sensului realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri”.

Implicare în campania electorală

În cele 10 buletine de știri din perioada monitorizată, postul de televiziune Euro TV a difuzat 31 de materiale cu caracter electoral direct sau tangențial. Majoritatea acestora se referă la începutul campaniei electorale și la procesul de înregistrarea a candidaților (22 subiecte), dar există și reportaje care abordează problemele curente cu care se confruntă

capitala (9 subiecte). Printre ultimele se numără organizarea sărbătorilor de Paști de către autoritățile locale, marcajele stradale, gunoiul din parcuri, starea monumentelor de arhitectură, ambuteiajele și lansarea pe rută a noilor troleibuze. Ultimul subiect a fost prezent în mai multe materiale (4), unele dintre acestea având o tentă vădit electorală.

Imparțialitate și obiectivitate

Euro TV nu a înregistrat în perioada monitorizată abateri de la normele deontologice capabile să deformeze sau să trunchieze informația pusă la dispoziția publicului. Nu au fost identificate nici probleme ce țin de separarea opiniilor de fapte, precum și discriminarea vreunui candidat electoral.

Prezența mai multor știri despre activitățile autorităților locale (aproximativ o treime din numărul de subiecte electorale directe sau indirecte) și mai ales ale primarului general Dorin Chirtoacă (care nu degrevase din funcție) face ca acesta să fie favorizat puțin printr-o mediatizare mai mare în comparație cu alți concurenți electorali despre care nu există nicio știre sau care fac parte doar din subiecte generale și colective, cum ar fi înregistrarea acestora. Spre exemplu în jurnalul din data de 26 aprilie, actualul edil este cap de știre în patru subiecte (știrile 3, 4, 5 și 15). Menționăm că în această zi la Primăria Chișinău a avut loc ședința săptămânală și reporterii au avut posibilitatea să identifice trei subiecte despre transportul gratuit de Paștele Blajinilor, marcajele stradale și gunoaietele lăsate de orașeni după petrecerile la iarbă verde în parcuri. Totodată, în această zi, primarul a participat și la comemorarea victimelor catastrofei de la Cernobîl (știrea 15). Situația se repetă și în alte zile, când primarul general este protagonist al mai multor subiecte (18 aprilie - 3, 27 aprilie - 3).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada de raport, Euro TV a dat dovadă de respectarea principiilor diversității și echilibrului surselor. În toate cele cinci subiecte legate de anumite controverse sunt prezente ambele părți implicate în conflict.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei 18 aprilie – 1 mai nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a limbajului discriminatoriu la adresa concurenților electorali și nici imagini capabile să deformeze realitățile și să creeze premise pentru a pune la îndoială respectarea standardelor etice și profesionale de către jurnaliștii de la EURO TV.

Implicarea în campania electorală

În primele două săptămâni de monitorizare, postul de televiziune Jurnal TV s-a implicat activ în campania electorală, reflectând atât evenimentele care vizează direct desfășurarea

campaniei, cât și evenimentele/situațiile care se referă tangențial la alegeri și la competiția dintre candidați.

În total, în principalul buletin de știri al zilei, Jurnal TV a prezentat 25 de știri care se referă direct la campania electorală și alte 20 de subiecte care se referă la campanie în mod indirect. Începând cu data de 28 aprilie, Jurnal TV prezintă știrile pe care editorii postului le consideră legate direct de campanie în cadrul unei rubrici speciale „Alegeri locale 2011. Gândește ce votezi!”

În „Jurnalul orei 20.00”, pus pe post în perioada 18 aprilie – 1 mai 2011, au fost mediatizate, preponderent, declarațiile, acțiunile și disputele candidaților la funcția de primar general al municipiului Chișinău, iar într-o știre s-a făcut trimitere la unul din candidații la funcția de primar al orașului Ungheni. Activitatea Comisiei Electorale Centrale (CEC) a fost reflectată cu regularitate în această perioadă, fiind prezentate reportaje de la fiecare ședință CEC. Printre principalele subiectele mediatizate în primele două săptămâni ale campaniei electorale în „Jurnalul orei 20.00” au fost:

- *tragerea la sorți pentru buletinul de vot în municipiul Chișinău;*
- *înregistrarea candidaților în capitală, inclusiv în contextul neînțelegerilor dintre partidele care înaintează candidați și învinuirile că membrii Consiliului electoral de circumscripție Chișinău ar acționa „la comandă”;*
- *lansările în campanie cu prezentarea programelor electorale;*
- *darurile pascale în context electoral și alte acțiuni de imagine ale candidaților la primăria Chișinăului;*
- *certurile și acuzațiile reciproce pe care și le aduc Dorin Chirtoacă și Victor Bodiș etc.*

Imparțialitate și obiectivitate

În total pentru perioada de monitorizare, cel mai mediatizat candidat la funcția de primar al mun. Chișinău a fost Dorin Chirtoacă (PL) care a beneficiat de 20 de apariții în „Jurnalul orei 20.00” de la Jurnal TV, majoritatea în context neutru sau favorabil. Ținând cont de faptul că D. Chirtoacă nu fusese înregistrat oficial în calitate de candidat, deci, nu a degrevat din funcția de primar general pe care o deținea în prima perioadă de monitorizare, prezența sa mediatică sporită pare a fi parțial justificată. Totuși, postul de televiziune Jurnal TV manifestă o ușoară favorizare a lui Dorin Chirtoacă în campania electorală. În afara contextului electoral propriu-zis, actualul primar apare în imagini video în context pozitiv, oferind dulciuri și bomboane de Paști copiilor bolnavi, daruri cumpărate din sursele unor oameni de afaceri anonimi (24 aprilie), servindu-i cu cozonac pe locatarii celui mai mare bloc locativ din Chișinău (25 aprilie), cerând să fie aduse cisterne cu apă pentru cei care vor vizita cimitirele de Paștele Blajinilor (26 aprilie), prezentând troleibuzele noi, procurate din Belarus (28 aprilie), intervenind pentru soluționarea unor probleme semnalate de orașeni (29 aprilie), ajutând la salubritatea unui cimitir (30 aprilie) etc. În jurnalul din 29 aprilie, Dorin Chirtoacă a apărut în trei subiecte diferite.

Victor Bodiș, candidatul la funcția de primar general al mun. Chișinău din partea PLDM de asemenea a apărut destul de des la „Jurnalul orei 20.00”, în total, de 12 ori, în special prezentând unele inițiative electorale, precum și în contextul disputelor și învinuirilor

reciproce cu primarul în exercițiu și candidatul declarat al PL, Dorin Chirtoacă. În plus, Bodiș a apărut în secvențe video participând la festivitatea de înmânare a cadourilor de Paști pentru scriitori (20 aprilie), aducând alături de delegația Mitropoliei Moldovei Focul Haric (20, 22, 23 aprilie) și întâlnindu-se cu Patriarhul Ierusalimului (23 aprilie), împărțind stegulețe de Ziua Tricolorului (27 aprilie). În general, postul de televiziune l-a prezentat pe candidatul PLDM de o manieră neutră, dar și ușor ironică. De altfel, tonalitatea semi-ironică este utilizată de Jurnal TV în raport cu toți candidații.

Ceilalți candidați care au depus actele pentru înregistrare la CEC au apărut în „Jurnalul orei 20.00” mult mai rar: Igor Dodon (PCRM) și Valentina Buliga (PDM) – de câte patru ori, Radu Bușilă (PPCD) și Sergiu Coropceanu (PSD) – de câte două ori, Vitalia Pavlicenco (PNL) – o dată, alți candidați înregistrați nu au apărut cu declarații și/sau luări de atitudine în buletinul de știri de la această oră.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În cele mai multe din știrile selectate pentru mediatizare de către editorii Jurnal TV la principalul jurnal al zilei, în general a fost respectat principiul deontologic al corectitudinii, adică prezentării echilibrate a pozițiilor. În unele cazuri, însă, dreptul la replică nu a fost oferit. Astfel, una din știrile puse pe post la 21 aprilie s-a intitulat „Chirtoacă îi cunună pe Dodon și Bodiș” și a început cu exclamarea „Dodon și Bodiș locuiesc în concubinaj”, atribuită lui Chirtoacă (iată citatul exact din declarația lui D. Chirtoacă: „*Împreună s-au lansat fără documente, au făcut nuntă fără acte legale. Un fel de concubinaj, probabil*”). În știre, se anunță că Chirtoacă îi acuză pe cei doi contracandidați că s-ar fi lansat în campania electorală contrar prevederilor legii. Dreptul la replică al celor vizați nu a fost asigurat.

În același timp, unele din evenimentele din această perioadă cu participarea candidaților înregistrați nu au fost selectate pentru reflectare în „Jurnalul orei 20.00” (de exemplu vizita la Moscova a candidatului PCRM I. Dodon/22 aprilie).

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul utilizat de Jurnal TV în materialele puse pe post în „Jurnalul orei 20.00” a fost acceptabil. Nu au fost cazuri de manipulare a imaginilor video.

Implicarea în campania electorală

În perioada 18 aprilie – 1 mai, postul de televiziune N4 a difuzat 36 de subiecte cu caracter electoral direct sau indirect. Majoritatea materialelor legate direct de campania electorală s-au referit la înregistrarea candidaților, dar și la evenimentele de lansare în campanie a acestora. Reportajele electorale nu au fost delimitate într-o rubrică specială. Acestea au fost

incluse în buletin în funcție de importanța evenimentului, fapt care face ca unele materiale să fie la începutul buletinului, iar altele spre finalul acestuia între ele fiind alte subiecte cu caracter non electoral.

Totodată N4 a avut mai multe reportaje cu un caracter voalat de campanie, cum ar fi cele ce țin de activitatea Secretarului General al Guvernului Victor Bodiu (aducerea Focului Haric, participarea la un târg de Paști, lansarea proiectului de supraveghere video a traficului rutier, comemorarea victimelor de la Cernobîl), acțiunile Primarului General al capitalei Dorin Chirtoacă (acordarea ajutorului de Paști pentru persoanele cu venituri reduse, lansarea troleibuzelor noi), materiale în care aceștia apar fie în cadru, fie cu unele declarații.

Obiectivitate și imparțialitate

Din cele 36 de știri monitorizate ca subiecte cu caracter direct sau implicit electoral, doar 3 au avut probleme la capitolul obiectivitate și imparțialitate. Una dintre acestea se bazează pe o știre preluată din ziarul *Flux* care se referă la așa-zisele chefuri pe care le-a dat Primarul Dorin Chirtoacă în biroul său. Faptul că reporterii au preluat textul din ziar, chiar dacă au făcut trimitere la sursă, fără să precizeze când și cum au fost făcute acestea, demonstrează o anumită părtinire din partea postului respectiv. Un alt subiect cu probleme la același capitol se referă la lansarea în campanie electorală a candidatului PCRM în care reporterul vine cu concluzii cum ar fi „*el s-a apucat deja de lucru*” și „*s-a lansat în mod inedit*”.

În perioada monitorizată nu putem vorbi deocamdată despre o favorizare sau defavorizare a vreunui concurent electoral. Cu toate acestea, numărul relativ mare de materiale – 8 din 36 - cu participarea lui Victor Bodiu, candidat PLDM la funcția de primar al capitalei și, tot el, Secretar General al Guvernului, face ca N4 să încline balanța la acest început de campanie spre formațiunea politică a premierului care apare de cele mai multe ori alături de Bodiu. Tendința de a favoriza candidatul Partidului Liberal Democrat din Moldova este susținută și de unele formulări din partea jurnaliștilor de la N4. Spre exemplu în știrea din 28 aprilie, lead-ul trădează interesul reporterului care prezintă promisiunile candidatului PLDM drept adevărate: „*Incredibil, dar adevărat. În Chișinău va fi posibil de cumpărat apartamente în rate timp de 20 de ani, iar rata lunară nu va depăși 200 euro. Cel puțin și asta își asumă candidatul liberal democrat la funcția de primar al Chișinăului Victor Bodiu*”. Reporterul face trimitere și la tandemul Filat-Bodiu, fapt care favorizează un transfer de imagine de la premier la candidat ce nu poate rămâne în afara observațiilor unui telespectator.

Ceilalți candidați și evenimentele electorale organizate de aceștia împart restul spațiului informațional de la N4 fără mari deosebiri în ceea ce privește parametrii cantitativi și calitativi ai monitorizării.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Nouă știri din 36 difuzate de către postul de televiziune N4 în perioada monitorizată au avut probleme la capitolul pluralism de opinii. De cele mai multe ori, acestea țin de lipsa unei surse care să vină cu explicații pe marginea implicării în campanie a factorilor sau a resurselor administrative utilizate de către anumiți concurenți electorali. Aici putem

menționa subiectele despre aducerea Focului Haric de la Ierusalim, participarea la un târg de binefacere, sărbătoarea Drapelului național, lansarea noilor troleibuze pe rută, etc.

Faptul că jurnaliștii de la N4 se confruntă cu probleme de ordinul respectării corectitudinii și echilibrului surselor este evident cel mai bine în reportajul de la evenimentele privind marcarea Zilei Drapelului național la 27 aprilie. Reporterii au încercat să surprindă toate evenimentele organizate cu această ocazie, atâta doar că actorii politici au fost abordați în mod diferit. Aceștia au evitat să îl pună pe post pe Primarul General cu o declarație făcută în timpul unui eveniment, dar au arătat cum candidatul PLDM la funcția de Primar al capitalei împarte trecătorilor tricolore și le explică semnificația acestora. Abordarea diferențiată limitează accesul publicului la multitudinea de idei, chiar dacă acestea nu țin direct de campania electorală, favorizând un singur candidat.

În lipsa unor reacții din partea unor concurenți vizați de către contracandidații lor, jurnaliștii de la N4 au găsit propria modalitate pentru a asigura pluralismul de opinii. Spre exemplu într-un reportaj din 29 aprilie, în care Partidul Democrat acuză PCRM de o nouă diversiune electorală, lipsește reacția din partea comuniștilor. Iată cum a ieșit din situație autorul: „Până la această oră comuniștii nu au răspuns la acuzațiile democraților, dar cert este (s.n.) că PCRM a declarat că va avea o electorală curată”.

În perioada 18 aprilie – 1 mai, postul de televiziune N 4 a fost precaut în reflectarea subiectelor controversate cu acuzații la adresa concurenților electorali. Din cele șase materiale controversate, trei nu au inclus și partea acuzată. Pe lângă relatarea menționată mai sus, mai este vorba de un subiect din 26 aprilie în care Premierul face comentarii sarcastice pe marginea unei presupuse amenințări cu moartea la adresa unei candidate PD la funcția de primar din raionul Strășeni. Replicile lui Vlad Filat rămân fără răspuns din partea vreunui reprezentant al democraților care cu câteva zile în urmă acuzau PLDM de organizarea mai multor tentative de racolare a candidaților pe listele acestui partid. Un alt reportaj sensibil la o analiză pe marginea respectării echilibrului surselor ține de punerea pe post a unor declarații făcute de către Sergiu Mocanu, președintele Mișcării Antimafie la lansarea în campania electorală. Acesta a spus că omul de afaceri Vlad Plahotniuc și-a pregătit doi candidați la funcția de primar al Chișinăului, pe Buliga și Dodon. Voronin a respins aceste acuzații, Dodon și Plahotniuc nu au comentat declarațiile.

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei monitorizate, postul de televiziune N4 nu a dat dovadă de exagerări la capitolul utilizarea limbajului admisibil pentru știri. Cu excepția unor formulări care lasă loc ce interpretare, cum ar fi „Verde pentru troleibuze” (21 aprilie, face trimitere la culoarea politică a unui concurent electoral) și „Democrații tună” (22 aprilie, e vorba de o exagerarea din partea autorului știrii). Primul lead vine să ilustreze votul parlamentarilor pentru scutirea de taxe vamale a lotului de troleibuze pentru Chișinău. Cel de-al doilea se referă la conferința de presă a candidatei PD la funcția de primar al capitalei Valentina Buliga în care aceasta face publice amenințările la adresa unor colegi de partid.

Reporterii nu au folosit etichetări atribuite unor candidați electorali. Aceste observații se referă și la utilizarea imaginilor, dar și a elementelor de montaj care au respectat standardele etice și profesionale.

PRESA SCRISĂ

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, cotidianul *Adevărul* a avut în total 15 materiale cu caracter electoral direct sau indirect. Acestea au vizat depunerea actelor la CEC pentru înregistrarea primilor candidați, declarațiile acestora și lansarea oficială în campanie a unora dintre ei. Totodată, în unele știri au fost vizați reprezentanții anumitor partide și concurenți electorali, care au fost fie implicați în diverse acțiuni, fie acuzați de alți concurenți, dar și de jurnaliști de anumite lucruri.

Imparțialitate și obiectivitate

Marea majoritate din cele 15 materiale au fost obiective și imparțiale. Doar în 3 materiale a fost remarcată o ușoară părtinire, evidentă din unghiul de abordare a subiectului. Astfel, materialul intitulat „„Hai, Chișinău!” la mașini de spălat”, din 27 aprilie, îl favorizează indirect pe actualul primar Dorin Chirtoacă, acesta fiind prezentat ca un administrator preocupat de curățenia din capitală. Într-un alt material – „Tri-lansarea cu fast a troleibuzelor lui Chirtoacă” din 29 aprilie, primarul capitalei este defavorizat. Expresii de genul „ambuteiaje infernale”, „cu toții au venit să vadă „minunea” despre care primarul vorbește de jumătate de an”, „Dorin Chirtoacă nu a ratat nicio ocazie pentru a-și face imagine, purtând presa după el la orice eveniment” reprezintă opiniile personale ale autorului materialului care nu ar fi trebuit să se regăsească într-un material informativ. Și în unele titluri se observă o ușoară ironie, de exemplu: „Copy paste și greble electorale”, cu referire la acuzațiile de plagiat din partea candidaților PLDM și PL, dar și lansarea oficială a candidatului PCRM în alegeri. Reporterul informează că „Dodon a pus și el mâna pe un băț cu un cui prins la capăt”, iar 2 parlamentare au venit la „subotnik” cu mașina cu numere de parlament, chiulind de la ședința în plen”. Astfel, candidatul PCRM este persiflat ușor. De notat că astfel de detalii descriptive nu sunt scoase în prim-plan în materialele despre lansarea altor doi concurenți electorali – PL și PLDM.

Materialul „Creștini persecutați de comuniști în URSS”, chiar dacă nu vizează Partidul Comuniștilor din Moldova, oricum indirect îl defavorizează, căci are loc un transfer de imagine negativă, în special prin intertitlul „Ideologia comunistă justifică actele de violență și crimele împotriva comuniștilor”.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Absoluta majoritate a materialele din *Adevărul* au respectat principiul corectitudinii și pluralismului de opinie. 14 din 15 știri au conținut opiniile diverselor surse, iar în singurul

material controversat difuzat în această perioadă au fost citate ambele părți implicate în conflict.

Limbajul și imaginile utilizate

Materialele din *Adevărul* sunt scrise cu respectarea normelor deontologice și nu conțin expresii peiorative sau licențioase care ar eticheta anumiți concurenți electorali. În toate materialele ce cad sub incidența prezentei monitorizări, a fost utilizat un limbaj corect, iar imaginile au fost informative, fără a se abate de la normele etice. De notat că ziarul citat este singura publicație care încearcă să păstreze un echilibru în prezentarea imaginilor în care apar concurenții: de regulă apar câte două fotografii alăturat, egale ca mărime. Totuși, acest lucru e mai puțin valabil pentru candidatul PCRM, care nu apare în imagini alături de Bodiș și Chirtoacă, în materialul „Copy-paste și greble electorale” care se referă la toți trei candidați (22 aprilie, p.7)

Implicarea în campania electorală

În cele șapte ediții ale publicației *Moldova Suverană* din perioada 28 aprilie – 1 mai, au fost publicate 31 de materiale care au tangențe editoriale cu alegerile locale din 5 iunie 2011, inclusiv 16 articole care vizează direct campania electorală sau unul/mai mulți concurenți electorali și alte 15 articole care se referă la partidele politice antrenate în alegerile locale, fără să fie nominalizat sau să se subînțeleagă candidatul acestora. Ca gen jurnalistic, de cele mai multe ori, acestea au fost articole de opinie, mai rar – analize și știri.

În reflectarea campaniei electorale, politica editorială a ziarului „Moldova Suverană” este axată, pe de o parte, pe critici dure directe și indirecte în adresa partidelor politice din arcul guvernamental și a candidaților acestora pentru funcțiile electivă, iar pe de altă parte, pe promovarea candidaților PCRM la alegeri, precum și a mesajului critic al acestui partid privind alianța de guvernământ și rezultatele guvernării la nivel central și local. Evenimentele campaniei electorale sunt mediatizate de ziar selectiv, iar cititorii sunt informați doar despre evenimentele electorale organizate de PCRM.

Obiectivitate și imparțialitate

Caracterul materialelor publicate de *Moldova Suverană* indică favorizarea clară a candidatului PCRM Igor Dodon și defavorizarea candidaților Dorin Chirtoacă (PL) și Victor Bodiș (PLDM). Astfel, la 19 aprilie, ziarul informează despre depunerea actelor de înregistrare a candidaților la funcția de primar general al municipiului Chișinău, în care sunt amintiți patru dintre candidații care au depus acte, însă singurul candidat citat este Igor Dodon, în plus articolul este însoțit de o fotografie a acestuia. A doua zi, publicația revine cu detalii, titrând „Igor Dodon nr. 6 în buletinul de vot”, plasând din nou o fotografie a acestui candidat. În ediția din 22 aprilie, ziarul publică un material despre lansarea programului electoral și a echipei candidatului PCRM, inclusiv cinci fotografii de la acest eveniment (prezentarea programelor și a echipelor celorlalți candidați nu a fost reflectată în

ziar), la 28 aprilie se anunță despre lansarea clipului „Sîntem moldoveni”, la care a participat Igor Dodon care este și singura sursă citată în articol. În alte materiale, cititorilor li se spune că cele mai mari șanse să câștige alegerile locale în Chișinău le are candidatul Partidului Comuniștilor Igor Dodon („Flăcăul va divorța de... primăria capitalei”, 27 aprilie).

În raport cu ceilalți candidați la funcția de primar general al Capitalei, *Moldova Suverană* are un comportament editorial total diferit, aceștia fiind ținte ale unor atacuri mediatice cu scopul clar de a-i prezenta în lumină proastă sau de a-i discredita. Astfel, numele lui Dorin Chirtoacă a fost amintit în perioada de raportare de șapte ori, de fiecare dată în context negativ (acuzat de gestionare proastă a finanțelor municipalității și corupție în interesul partidului pe care îl reprezintă, de instigare la lovitură de stat în contextul evenimentelor din 7 aprilie 2009, că partidul ar fi falsificat rezultatele alegerilor locale anterioare și intenționează să facă același lucru și în actualul scrutin etc.). Candidatul PLDM Victor Bodiu a fost amintit direct de trei ori, de fiecare dată în context defavorabil. Despre ceilalți candidați la funcția de primar general al Chișinăului ziarul a anunțat doar în contextul depunerii actelor/înregistrării, în știri care l-au promovat direct pe candidatul PCRM Igor Dodon.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În 27 de texte jurnalistice informațiile au fost prezentate dintr-o singură perspectivă, astfel nu a fost asigurat pluralismul de opinii, iar materialele au fost părtinitoare. În 19 texte a fost abordat un subiect controversat sau au fost lansate acuzații la adresa unui concurent electoral sau a partidului pe care acesta îl reprezintă, dar în niciun caz nu a fost asigurat dreptul la replică, așa cum cer normele deontologice.

Limbajul și imaginile utilizate

În unele materiale publicate în *Moldova Suverană* au fost utilizate expresii cu nuanță peiorativă, insinuante și semi-licențioase, colaje nemarcate corespunzător sau imagini trucate în scop de manipulare. Astfel, în ediția din 20 aprilie, ziarul publică un text despre care se anunță că a fost primit la redacție, cu titlul „*Să ne lecuim de pînțecăria verde*”, semnat de „Vladimir Ghirba, jurnalist FREE LANCE, or. Florești”. Textul începe cu următoare afirmație „*Doi ani de zile o coaliție ridicolă și impotentă liberală din 3 măscărici mincinoși și altul gras, dat mai la umbră, marele AMN-ist Serafim Poddubnii (au rămas și ne călăresc biata țărișoară)*”, iar în articolul „*Flăcăul va divorța de... primăria capitalei*” (27 aprilie) lui Dorin Chirtoacă i se spune „*Dorinel, fiul câinilor vagabonzi*” etc.

Implicare în campania electorală

Timpul de dimineață publică în perioada monitorizată 19 articole cu caracter electoral direct sau indirect. Dintre acestea, jumătate au un caracter strict informativ (înregistrarea

conurenților electorali și lansare în campanie, informații de la CEC), iar celelalte de opinie (editoriale și sondaje în stradă).

Imparțialitate și obiectivitate

Ziarul reușește să fie imparțial și obiectiv în știrile despre campanie electorală, dar nu întotdeauna și în articolele mai complexe. În subiectul din 18 aprilie „*Este un păcat să fii comunist*”, autorul vorbește despre o listă de păcate care ar exista la una din bisericile din Chișinău, în care, printre altele, este trecut și „*păcatul să activezi în calitate de comsomolist sau comunist*”. Publicația nu oferă loc pentru interpretări și altora care au o altă opinie despre această listă. Aceleași observații se referă și la articolul „*Chișinăul s-a transformat într-un morman de istorie distrusă*”, în care se ajunge la concluzia că în fiecare lună, la Chișinău se distruge un monument istoric.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

La acest capitol menționăm că ziarul promovează pluralismul de opinie prin lansarea unor rubrici în care diferiți comentatori, dar și oameni simpli vin cu idei pe marginea campaniei electorale. Spre exemplu, pe 27 aprilie, cititorii sunt încurajați să identifice problemele stringente din Chișinău și să propună soluții. Redacția promite că le va publica la rubrica „O mie și una de nopți ale orașului Chișinău”. În același număr apare și un sondaj în stradă în care respondenții sunt rugați să răspundă la întrebarea „Care trebuie să fie primele trei lucruri pe care urmează să le facă noul primar?”.

Pe lângă aceste materiale de opinie a publicului larg, *Timpul de dimineață* publică și comentarii despre campania electorală ale unor jurnaliști consacrați, cum ar fi „Ce aștept eu de la candidați?” de Constantin Cheianu (29 aprilie), „Chișinăul, un oraș sacrificat?” de Constantin Cheianu (27 aprilie). Ambele materiale abordează felul cum au început alegerile și care sunt așteptările lor de la candidați.

Limbajul și imaginile utilizate

Limbajul știrilor electorale din ziarul *Timpul de dimineață* este corect, iar cel al comentariilor este ușor ironic pe alocuri, dar nu exagerează în etichetări sau acuzații la adresa unor candidați.

Implicarea în campania electorală

În perioada 18 aprilie – 1 mai, în cele cinci numere ale ziarului *Nezavisimaya Moldova* au fost publicate 22 de articole cu caracter electoral direct și indirect. Printre principalele subiecte reflectate se numără cele privind înregistrarea lui Igor Dodon la Consiliul Electoral de Circumscripție Chișinău, prezentarea platformei electorale a PCRM și a candidaților la funcția de primar general al capitalei și de consilieri municipali din partea acestei formațiuni. De asemenea, ziarul prezintă realizările PCRM timp de opt ani de guvernare.

Nezavisimaia Moldova a mai scris despre raportul de activitate prezentat de Dorin Chirtoacă și problema distrugerii monumentelor de arhitectură (actuala administrație fiind învinuită că ar fi implicată în distrugerea centrului istoric al capitalei), intenția AIE de a înfăptui „în secret” o reformă administrativ-teritorială (reformă numită și „genocid administrativ”, iar în acest context este menționat numele candidatului PLDM, Victor Bodiu). Remarcăm că articolele de publicitate electorală nu sunt marcate ca atare. Niciun articol nu este însoțit de specificarea “Achitat din fondul electoral”.

Obiectivitate/imparțialitate

Ziarul a reflectat din perspectivă pozitivă tot ce ține de Igor Dodon, candidatul PCRM la funcția de primar general al capitalei, și candidații acestei formațiuni la postul de consilieri, dar a criticat contracandidații lui Dodon, în special activitatea actualului primar Dorin Chirtoacă, candidat PL.

Igor Dodon, este favorizat în 8 articole. Într-unul dintre acestea (publicat pe 19 aprilie), se menționează că PCRM a înaintat un candidat care este „o personalitate politică independentă”, „liderul aripii reformatoare” a PCRM. „Iar pentru Voronin, Dodon este în primul rând un manager experimentat, un tehnocrat adevărat, care are menirea să soluționeze problemele ce țin de scoaterea țării din criză”, se mai menționează în articol. Contracandidații lui Igor Dodon apar doar în lumină negativă. Candidatul PL, Dorin Chirtoacă, este defavorizat în 9 articole, iar candidatul PLDM, Victor Bodiu - în 5 articole. Drept exemple de defavorizare a candidatului PL, Dorin Chirtoacă servesc mai multe articole în care acesta este acuzat că ar fi vinovat de distrugerea monumentelor de arhitectură, dar și de degradarea orașului, în general. Potrivit autorilor articolelor publicate în „*Nezavisimaia Moldova*”, proiectele actualului primar nu s-au soldat cu succes.

Candidatul PLDM, Victor Bodiu este defavorizat în astfel de articole ca cel din 20 aprilie în care se menționează că Bodiu ar fi fost implicat în „scheme de privatizare dubioasă” (este dat drept exemplu privatizarea clădirii IPTEH), pentru că în anii 1999-2000 a fost consilierul lui Vlad Filat în cadrul Departamentului Privatizării. Ziarul îl citează pe Chirtoacă și menționează că el ar fi făcut aceste declarații. Reacția lui Bodiu la aceste acuzații lipsește.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Majoritatea materialelor publicate în *Nezavisimaia Moldova* au prezentat informația dintr-o singură perspectivă, indicând doar o sursă de informații. Ziarul a avut în total 11 materiale controversate relevante în care nu a fost oferit dreptul la replică. Astfel, ziarul publică articolele în care Primăria Chișinău este acuzată că încurajează distrugerea monumentelor istorice din oraș (19 aprilie), actualul primar este acuzat de spălare de bani prin intermediul unei firme din România (în cazul troleibuzelor cumpărate din Minsk, vezi ziarele din 21 și 22 aprilie), candidații PD și PLDM sunt acuzați că ar fi atacat candidații și agitatorii PCRM din raioanele Basarabeasca și Căușeni. În nici unul dintre aceste cazuri nu a fost solicitată opinia celeilalte părți.

Limbajul și imaginile utilizate

În 6 articole din Nezavisimaia Moldova există abateri de la normele deontologice privind limbajul (s-a folosit limbaj peiorativ, etichete). Drept exemplu poate servi materialul publicat pe 19 aprilie, despre raportul de activitate al lui Dorin Chirtoacă, în care sunt folosite expresii peiorative la adresa lui Chirtoacă și a proiectelor sale, de genul „Chirtoacăville” («Киртоакэвилль») „întreg Chișinăul s-a săturat de acest „mărin” («осточертел нынешний «мэрин» всему Кишиневу), «представленные им проекты отдают [...] конкретными Костюженами» etc. Într-un articol de pe 21 aprilie, Chirtoacă este numit „diletant-politican”. Pe 22 aprilie, la rubrica „Ziarul – cititorul - ziarul” sunt publicate câteva scrisori de la cititori, în care Chirtoacă este numit „Chirtoșca”, „Dorinel”, menționându-se că „principalul său proiect este transformarea Chișinăului într-o cloacă”. Pe 29 aprilie e publicată o altă scrisoare a unei cititoare, care spune că Dorin Chirtoacă „ar trebui să lucreze grădinar în grădina lui Băsescu”.

Implicarea în campania electorală

În perioada monitorizată *Jurnal de Chișinău* a abordat subiectul alegerilor generale locale mai mult la nivel de interpretare și mai puțin informativ. Aproape jumătate din cele 9 articole publicate analizează începutul campaniei fie într-o formă alegorică ("Candidații mai potriviți" de Ion Buraga, 22 aprilie și 29 aprilie), fie la nivel de opinie (Interviu cu Constantin Cheianu, 22 aprilie, "AIE se destramă după 5 iunie" de Petru Bogatu, 29 aprilie).

Imparțialitate și obiectivitate

În general, primele două săptămâni de campanie electorală sunt reflectate în *Jurnal de Chișinău* cu respectarea normelor elementare de publicare a unor subiecte pe teme electorale: imparțialitate, obiectivitate și echidistanță. Nu sunt înregistrate exagerări la nivel de limbaj sau imagini trucate. Alte cinci articole au un caracter de relatare în care se vorbește despre începutul înregistrării concurenților electorali, dar și despre incidentele și neînțelegerile dintre formațiunile alianței de guvernare pe fundalul campaniei electorale. Nu putem vorbi despre încălcări grave ale normelor jurnalistice de scriere, dar atragem atenția la unele scăpări ale autorilor care nu întotdeauna separă opiniile lor personale de fapte. Spre exemplu, în reportajul "Politicienii din AIE-2 se antipatizează", autorul are tendința să strecoare și opiniile sale despre cele observate la comemorarea victimelor de la Cernobil și vine cu o concluzie: "*deși unii actori politic, implicați în bătălia electorală, fac apel la bunul simț....., totuși faptele arată contrariul*".

4. Concluzii

În baza rezultatelor monitorizării se poate de constatat că, în intervalul 18 aprilie - 1 mai 2011, majoritatea mass media monitorizate nu au admis abateri grave de la principiile etice și deontologice. Cu excepția unui post de televiziune și a două ziare, nu se observă favorizarea evidentă a vreunui concurent electoral.

- Posturile Prime TV, Euro TV și Jurnal TV au avut un comportament echilibrat, fără abateri evidente de la standardele profesionale și deontologice.
- Postul cu acoperire quasi-națională NIT a promovat deschis candidații PCRM, nu numai prin spațiul oferit materialelor despre aceștia, ci și prin modul de selectare și prezentare a știrilor. Majoritatea știrilor puse pe post de NIT au fost părtinitoare, iar cele care au vizat alți concurenți decât PCRM deseori au fost denigratoare. Postul promovează limbajul jurnalistic agresiv, utilizează imagini ce contravin principiilor profesionale și deontologice.
- Postul cu regională N4 favorizează ușor PLDM atât prin știri de la evenimente electorale, cât și prin știri de imagine cu prezența premierului Filat.
- Ziarele *Adevărul*, *Timpul de dimineață* și *Jurnal de Chișinău* au reflectat începutul campaniei echilibrat, fără a se situa de partea unor sau altor concurenți electorali. Nu au fost înregistrate abateri evidente de la standardele profesionale și deontologice.
- Publicațiile *Moldova suverană* și *Nezavisimaia Moldova* au făcut partizanat deschis în favoarea candidatului PCRM și în defavoarea celorlalți concurenți electorali din partea PL, PLDM și PDM. Ambele ziare au carențe la capitolul imparțialitate și echilibrul surselor, menținându-se tendința de a prezenta informație mai mult unilaterală, bazată pe o singură sau mai multe surse, dar care exprimă aceleași puncte de vedere, precum și la capitolul limbaj utilizat.

6. Recomandări:

- Mass-media monitorizate ar trebui să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât în activitatea lor ulterioară:
 - Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
 - Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau a reprezentanților acestora;
 - Să elimine discriminările în aplicarea principiul pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
 - Să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și diversitatea opiniilor, dar și libertatea de exprimare;
 - Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii, respectând principiul de informare din mai multe surse.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului să se autosesizeze și sancționeze, în conformitate cu prevederile Codului Audiovizualului, radiodifuzorii care încalcă dreptul locuitorilor RM la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune.

ANEXĂ

Studiu de caz nr. 1

NIT, Curier, 18 aprilie, 20:00

Postul cu acoperire națională NIT, include în buletinul de știri din 18 aprilie un material care abordează problema „cadourilor electorale”. Știrea, cu durata de 3,35 minute, este evident părtinitoare, oferă informații dintr-o singură perspectivă, abundă în comentarii făcute de reporter, conține caricaturi, imagini de arhivă, în scop denigrator.

“Alegerile municipale au transformat primăria capitalei într-un adevărat câmp al minunilor. In ajunul scrutinului Dorin Chirtoacă dăruiește mașini polițiștilor, împarte pungii cu mâncare pensionarilor și donează sute de mii de lei tinerilor care au participat la protestele violente din 7 aprilie. Și asta după ce 4 ani la rând de la primărie se auzea un singur mesaj “suntem săraci și nu avem bani”, anunță prezentatoarea din studio, în timp ce pe ecran apare o caricatură ce-l înfățișează pe Dorin Chirtoacă pe rol de prezentator al unei cunoscute emisiuni de la un post de televiziune din Rusia (Поле Чудес -Câmpul minunilor).

Din start, un telespectator avizat poate remarca nesepararea faptelor de opinie, prezentatoarea prezentând publicului propriile opinii sau opiniile autorilor, fapt ce contravine Codului deontologic al jurnalistului. În continuare, reporterul afirmă: *„În pragul alegerilor Dorin Chirtoacă stoarce din răspuțeri bugetul capitalei pentru a împărți cadouri. Astăzi Dorin Chirtoacă a promis polițiștilor ca le va procura vestimentație nouă, dar și mașini de 2 mln de lei”.*

După un scurt insert cu Dorin Chirtoacă, reporterul se produce pe rol de expert, comentând: *„20 de automobile în comisariate și atât. Nici un adaos la salariu, nici un premiu, nici un ajutor social pentru colaboratori. Motivul este același care a răsunit patru ani la rând – nu sunt bani. Însa când vine vorba de vandalii din 7 aprilie la primărie se întâmplă o minune. Chirtoacă găsește resursele necesare pentru a împărți pogromiștilor câte 10 mii de lei.*

Un nou insert cu Chirtoacă este urmat de fotografii și imagini din 7 aprilie 2009, care-l înfățișează pe primarul de Chișinău în rândul protestatarilor, readucând astfel protestele violente în atenția publicului. Aceste imagini și formulările utilizate (pogromiști, vandali) sunt în măsură să promoveze indirect mesajul că liderul PL ar fi unul dintre organizatorii acțiunilor de la acea vreme.

Recompense pentru devastare și participare la violențe. Iar cei care au construit orașul și l-au ridicat din ruini după cel de-al doilea război mondial au primit cate 100 de lei astăzi”, își continuă reporterul propriul comentariu, abătându-se de la rigurile jurnalistice care stipulează clar că știrile nu pot conține comentariile reporterilor. Jurnalistul echivalează termenii *pogromiști* și *vandali* cu termenul de *victime*, perpetuând opinia personală că persoanele care au beneficiat de indemnizații în calitate de victime ar fi cele care au participat direct la distrugerea sediilor Parlamentului și al Președinției.

A doua parte a materialului se referă la alocațiile pentru pensionari (100 de lei) oferite de Primărie cu prilejul sărbătorilor de Paști. Textul este scris în aceeași cheie, de comentariu: „Dorin Chirtoacă, meșter la acțiuni de spectacol, a intuit nemulțumirea pensionarilor și a arătat ce poți cumpăra cu 100 lei. Aici a pornit un scenariu rupt parcă din celebra emisiune *Câmpul minunilor*”, afirmă autorul după care anunță pe un ton grav - *Cadoul în studio*, urmat de aceeași expresie, în rusă, rostită de prezentatorul de la *Поле Чудес* (Leonid Iacubovici) după care urmează imagini derulate rapid în care Chirtoacă adună diverse produse alimentare pe birou, pe fundalul muzical al emisiunii respective.

În material sunt incluse și părerile pensionarilor nemulțumiți.

„Câți chișinăuieni vor mai beneficia până la alegeri de aceste minuni și cadouri doar Chirtoacă știe. Din ceea ce s-a întâmplat până acum s-a văzut că doar vandalii din 7 aprilie au avut de câștigat. Asta chiar a fost o minune. Cine în ziua de azi îți oferă 10 mii de lei pentru participare la violențele din 7 aprilie?”, concluzionează reporterul într-un material care de fapt este mai mult un comentariu.

Abordarea respectivă încălcă prevederile Codului audiovizualului care spun că sensul realității nu poate fi deformat prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri (Art.7).

Studiu de caz nr.2

NIT, Curier, 29 aprilie, 20:00

La 29 aprilie, NIT inserează în buletinul de știri de la 20:00 un material cu durata de 2,48 minute, făcut în baza unui interviu acordat de ex-ministrul justiției, ex-prim vicepreședinte PLDM unui post de radio local. Materialul este tendențios, prezintă informația dintr-o singură perspectivă, nu separă faptele de opinie și recurge la montaj pentru a transmite telespectatorilor anumite mesaje.

„Constatare tristă pentru Moldova. Fostul ministru al justiției, Alexandru Tănase, care a părăsit recent PLDM, a declarat că liderul național este un hoț care a venit la putere doar să-și umple buzunarele” afirmă prezentatoarea în lead-ul știrii.

În continuare, reporterul anunță că „într-o emisiune radiofonică Tănase s-a arătat încântat de reformele pe care le-a realizat Saakașvili în Georgia în ultimii ani, întrebat de ce la noi nu se procedează la fel, fostul lider a spus tranșant „**pentru ca la noi liderul național este un hoț**”(s.n.)”.

Totuși, din insertul care urmează, vedem că Tănase nu a afirmat direct ceea ce pretinde reporterul.

Alexandru Tănase: „Și pentru că noi am fi avut nevoie în Moldova de ceva similar, când în fruntea țării liderul național nu ar fi hoț, și nu ar fi venit la putere ca să-și umple buzunarele cu bani. Și atunci să vedeți că și aici în jumătate de ani este posibil ce au făcut georgienii. Nu este nimic complicat, dar atunci când șeful vinde funcții, și cel care cumpără

funcții el ce face, pentru ce dă banul, îi scoate de pe alții și-i transmite mai apoi șefului. Bineînțeles că un asemenea sistem nu are cum să-ți dea ție rezultate georgiene”.

Or, în condițiile în care sursa citată lasă să se înțeleagă anumite lucruri, dar nu face afirmații clare cu privire la acestea, reporterul ar fi trebuit să-l citeze fidel, fără a interpreta cele spuse.

Tendențiozitatea transpare din selectarea pasajelor care au fost incluse în știre, dar și din imaginile utilizate. „*Această dezvăluire a tulburat opinia publică și în special a descurajat susținătorii actualei alianțe. Pe forumuri și în rețelele de socializare oamenii spun că alegătorii au fost înșelați cu promisiuni, iar astăzi liderii alianței fac spectacol. În timp ce țara se duce de râpă ei își umplu buzunarele cu bani. Trista constatare pentru Republica Moldova. Si atunci ce facem?*” se întreabă reporterul, după care pe parcursul a 50 de secunde sunt reluate declarațiile lui Tănase, pe un fundal muzical trist. Imaginile care îi înfățișează pe liderii AIE Filat, Urechean, Lupu, Ghimpu, Plahotniuc, Diacov alternează cu imagini ale unor oameni care cerșesc în stradă, oameni sărmani. Astfel, se încalcă principiile jurnalistice potrivit cărora știrile nu ar trebui să conțină opinii ale autorilor, dar nici nu ar trebui să recurgă la tertipuri de montaj pentru a deforma realitatea (Art. 7, Codul audiovizualului).

Studiu de caz nr.3

Moldova suverană, 27 aprilie 2011, nr. 59 (1081)

„Scheme frauduloase de finanțate a Partidului Liberal și de deturnare a banilor publici prin intermediul structurilor municipale”, consemnare – Vlad Loghin

În ediția de miercuri, 27 aprilie 2011, ziarul „Moldova Suverană” a publicat articolul „*Scheme frauduloase de finanțate a Partidului Liberal și de deturnare a banilor publici prin intermediul structurilor municipale*”³ cu supratitlul „*Bugetul capitalei la cheremul clanului Chirtoacă, Ghimpu*”. Materialul începe în pagina întâi, fiind însoțit de o fotografie de la biserică, în care apar liderii Partidului Liberal M. Ghimpu, D. Chirtoacă, V. Munteanu ș.a., și continuă în pagina a doua, însoțit de alte trei fotografii, inclusiv cea a panoului publicitar al PLDM „Votează Victor BODIU PRIMAR!”, alături de altele două în care apar câinii vagabonzi și tomberoanele pline de gunoi. Ca gen jurnalistic, textul pare a fi o analiză la tema gestionării banilor publici în municipiul Chișinău.

Va singură sursă de informație a articolului este anunțat „*analistul economic Victor Gurău*”, în numele căruia se afirmă că în Chișinău se produc „*o groază de acte de corupție*”, „*sub „mantia” primarului general, cu implicarea lui și a unchiului său*”. Se afirmă că Dorin Chirtoacă a organizat „*desfrâu*” și „*orgii*” în sediul primăriei (cu trimitere la fotografiile de la aniversarea zilei de naștere a primarului general), se lasă să se înțeleagă că structurile publice din Chișinău servesc „*drept paravan ce acoperă activitatea necurată a unor conducători fățarnici, chiar mârșavi în fariseismul lor*”. De asemenea, sunt aduse acuzații că liderii Partidului Liberal Dorin Chirtoacă și Mihai Ghimpu urmăresc interesul

³ <http://www.moldova-suverana.md/politic/1566-bugetul-capitalei-la-cheremul-clanului-chirtoac-ghimpu.html>

personal și de partid, recurg la trafic de influență și pun la cale scheme „dubioase”, „murdare” și „frauduloase”, „afaceri de spălare a banilor” pentru finanțarea partidului din banii publici și bugetul municipalității. Autorul recurge la speculații de genul „Nu-i exclus că o bună parte din suma de bani investită din bugetul capitalei să fi fost folosită în campania electorală a Partidului Liberal” (în contextul reconstrucției străzii Alba Iulia, despre care autorul afirmă că investiția „a fost direcționată, dirijată din start, adică de la anunțarea licitației publice și până la executare, de oamenii acestui partid”), sau „Este vorba de scurgerile zilnice imense de apă din apeduct pe care noi, locuitorii de apă din capitală, le plătim și care nu se dau contabilizării, zecile și sutele de milioane de lei rezultate din achitarea lor de către consumatori sînt folosite pentru finanțarea PL” (despre obligativitatea instalării contoarelor de apă de către „Apă Canal”), sau „Reiese că Dorin Chirtoacă recurge și la șantaj de dragul consolidării suportului financiar al partidului său și a unchiului lui” (amplasarea gheretelor firmei „Cebacot”) etc.

Articolul analizat nu respectă principiul deontologic al prezumției nevinovăției, or, într-un material de acest fel era obligatoriu să fie solicitată opinia celor acuzați de gestionarea frauduloasă a banilor. De asemenea, nu se face o delimitare clară între fapte și opiniile jurnalistului care a consemnat materialul sau ale „analistului economic” Victor Gurău. Acuzațiile de trafic de influență, spălare de bani și finanțare ilegală a partidului sunt foarte grave, însă articolul nu conține dovezi care ar demonstra aceste acuzații, fiind bazate exclusiv pe judecățile de valoare ale sursei declarate a articolului. Normele deontologice și bunele practici jurnalistice obligă jurnaliștii să verifice faptele din mai multe surse independente una de alta.

Articolul analizat atribuie etichete persoanelor la care se referă și conține unele exprimări insultătoare (vezi exemple mai sus). La un moment dat, despre consilierul Oleg Cernei se spune că ar fi „portavoce extrem de lingușitoare și grețosă a primarului Dorin Chirtoacă”.

Imaginile selectate pentru publicare comportă un caracter de manipulare informațională. Textul din pagina a doua este ilustrat cu imaginea panoului publicitar al PLDM și nu are o legătură directă cu textul despre presupusele „scheme frauduloase de finanțate” a altui partid – PL. În acest fel, ziarul lasă se înțelege că ar fi implicat în aceste scheme și alt partid de la guvernare sau guvernarea în ansamblu. Această concluzie transpare la sfârșitul articolului, când locuitorilor din Chișinău li se recomandă „să fie atenți la pretenții care aspiră la conducerea primăriei, să ia aminte ce-și permit ei pe timpul campaniei electorale, la laudele la care se dedau, deoarece în capitală sînt trei probleme mari: cîinii, gropile și proștii. Haitele de cîini nu au dispărut. Gropile au rămas, deși s-au îngropat și se îngroapă amar de bani, iar proști riscăm să devenim noi, deoarece ne lăsăm cu gura căscată, adică ne aiuresc și nu fac nimic!”.

În concluzie, articolul „Scheme frauduloase de finanțate a Partidului Liberal și de deturnare a banilor publici prin intermediul structurilor municipale” este un material de anti-reclamă electorală care utilizează tehnici de manipulare a opiniei publice și încalcă grav standardele etice și profesionale și bunele practici ale jurnalismului responsabil.

*Coaliția 2009 este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care au drept scop sa contribuie la asigurarea unor alegeri libere, corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova și continuă activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. **La moment Coaliția 2009 întrunește peste 70 de organizații neguvernamentale.***